

BOJÁR GÁBOR

Egy szubjektív polgárdefiníció

Gondolom, a szerkesztők azért kértek fel ennek a cikknek a megírására, mert engem valamilyen szempontból polgárnak tartanak. Az alábbiakban vázolt meghatározás tehát erősen szubjektív lesz, és a polgárságnak csak egy részéről, a vállalkozó polgárról szól. Nem azt szeretném megfogalmazni, milyennek érzem magam mint polgár, hanem csak azt, hogy milyen mintát szeretnék követni. Ami néha sikerül, néha kevésbé...

Katonakoromban, közel fél évszázaddal ezelőtt, egyetemi előfelvettként a kommunista elit gyermekeivel egy századba kerültem, akik a „polgár” jelzõt egyáltalán nem dicséretnek szánták: „Tudod, Gábor, az a te bajod, hogy olyan *pógár* vagy” – mondta egyszer egyikük, félreérthetetlenül pejoratív ízzel. Bár ekkor még nem álmodoztam vállalkozói karrierről, fizikusnak készültem, de már akkor sem tudtam ezt sértésnek venni. Irodalmi kedvenceim polgári figuráit, például Thomas Manntól *A Buddenbrook ház* hőseit vonzó mintának éreztem. Gazdag emberek, akik gazdagságukat maguk teremtették meg. Az alkotásban mindig az abszolút tökéletességre törekszenek, csak a legjobb lehet elég jó. Maximalisták munkáltatóként is, fogyasztóként is. Mindenkiből igyekeznek a legjobbat megvenni, a minőség árát szívesen megfizetik, ugyanakkor irtóznak a kérkedő és felesleges pazarlástól, az igényesség mellett józan mértékletességre is törekszenek. Hangsúlyos szerepet kap náluk a színvonalas művészet

élvezete, pártolása és szponzorálása. Politikailag aktívak, részt vesznek a közéletben. Preferenciájuk egyaránt kötheti őket a társadalmi szolidaritásra nagyobb hangsúlyt helyező baloldalhoz, vagy a hagyományokra, vallási és nemzeti értékekre nagyobb hangsúlyt helyező jobboldalhoz. Mindkét oldalon vannak igazi polgárok, de bármely oldalhoz húzzanak is, zsigerileg irtóznak mindenféle szélsőségtől. A politikai értékekben is, mint minden másban, a polgár a mértékletesség híve. Politikai szimpátiájától függetlenül felelősséget érez a társadalomért, amelyben él, áldoz a társadalmi szolidaritásra, azért is, mert ezzel hozzájárul a saját prosperitásához nélkülözhetetlen társadalmi stabilitás és béke fenntartásához.

A polgár fogalmának meghatározása azonban elsősorban a hatalomhoz való viszonyában rejlik. *A polgár legfontosabb attribútuma a hatalomtól való lehetséges legnagyobb függetlenség.* Nem ő él a hatalom kegyéből, hanem a hatalom él az ő adójából. Aki gazdagságát a hatalom kegyéből teremti meg, az nem polgár, hanem vazallus, a polgár ellentéte. Hogy konkrét példával éljek, az a sikeres vállalkozó, aki elismeri, sőt büszke rá, hogy üzleti sikereit a Jóisten mellett Orbán Viktornak köszönheti, az lehet minden, csak nem polgár.

A polgár a hatalomban nem uralkodót lát, hanem szolgáltatót, akitől az adójáért minőségi szolgáltatást vár. A hatalomtól való függetlenség tehát nem azt jelenti, hogy semmi köze a hatalomhoz, ellenkezőleg, nagyon is sok köze van hozzá, sokat vár el a hatalomtól adójáért cserébe. Elsősorban biztonságot és védelmet a fenyegetésekkel szemben, honvédelmet a külső, közbiztonságot a belső erőszakkal szemben, vagyon- és jogbiztonságot, minőségi közigazgatást, közoktatást és közegészségügyet.

Alkotó munkája során a polgár nem fél a versenytől, sőt szereti; tudja, hogy a fair és tisztességes verseny hozza ki belőlünk a legjobb teljesítményt, és minél erősebb a versenytárs, annál értéke-

sebb a győzelem. Ezért a polgár a hatalomtól azt várja el, hogy a piaci szereplők között őrizze a verseny tisztaságát, ne engedje, hogy a monopóliumok visszaéljenek piaci fölényükkel, és kiiktassák a további versenyt.

Az államot vevőként, megrendelőként nem igazán kedveli, mert tudja, hogy az állam nem a legigényesebb vevő. Az állam képviselői gyakran korruptak, ezért nem a minőségre kényesek, de ha nem korruptak, akkor is arra kell ügyelniük, hogy védjék magukat a korrupció esetleges vádjá ellen. Ezer erre kitalált aprólékos szabálynak kell megfelelniük az állami beszerzések során, ott a papír a fontos, és nem a valódi minőség.

A polgár tehát nem szereti, ha az állam domináns piaci szereplő, vevőként sem, de különösen nem gyártóként, szolgáltatóként, azaz konkurensként a versenyszférában. A polgár szerint ott, ahol a fogyasztó szabadon választ és fizet, a magántulajdon eredendően hatékonyabb, mint a politikai ciklusok szerint működő és kinevezési gyakorlatában a politikai lojalitást szükségszerűen prioritásként kezelő állami tulajdon lehet.

Az állami szolgáltatást ugyanakkor nélkülözhetetlennek tartja a fent részletezett alapvető állami feladatokon túl minden olyan területen, ahol a haszon mindannyiunké (pl. környezetvédelem, tudományos alap kutatások stb.), és ennek külön-külön senki sem fizeti meg az árát. Továbbá ott is elfogadja az állami tulajdont, ahol lehetetlen a piaci verseny megteremtése (a természetes monopóliumok körében), mint kisebb rosszat, a megingathatatlan monopólium helyzetet hűbértokként kapott magántulajdonnal szemben.

Ilyen ma a magyar polgár?

A kommunista diktatúra negyven éve kiirtotta a polgárságnak azt a szerény maradékát is, ami a két világháború közöttre még megmaradt az első világháború előtt prosperáló polgárságból, és

ezért nyilván nem felelős a mai politikai elit. De azért igen, hogy amikor a rendszerváltás után, és különösen a sokszor elátkozott Bokros-program nyomán a polgári mentalitás csírái éledezni kezdtek volna, akkor az úgynevezett „nemzeti oldal” a baloldal egyes erőivel csendben összefogva irtotta ki gyökeresen ezeket a csírákat. A magát „polgárinak” valló ma kormányzó párt pedig húsz éve folyamatosan és következetesen, ellenzékben és kormányon egyaránt, mindent megtesz azért, hogy továbbra se legyen jelentősebb erőt képviselő, független magyar polgárság.

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül lássuk azokat az elemeket a Fidesz politikai gyakorlatából, amelyek szemben állnak a legalapvetőbb polgári elvekkel és értékekkel.

Privatizációellenesség, visszaállamosítás

Stabilabb polgári demokráciákban a konzervatív polgári pártok a privatizáció mellett, míg a baloldaliak a stratégiai ágazatok és a legnagyobb munkáltatók állami kézben tartása mellett kardoskodnak. Nálunk ez fordítva történt. A kilencvenes évek közepére szocialista vezénnyel lezajlott a privatizáció, a magát jobboldalinak és polgárinak deklaráló Fidesz pedig ezt folyamatosan bírálta. Első kormányzása idején szembefordult ezzel, 2010-től pedig nagy lendülettel, sokszor a törvényesség határait is átlépve visszaállamosított. Nemcsak a természetes monopóliumként működő közszolgáltatások terén, de a versenyszférában is. Ahol könnyen learatható jó üzletet szimatoltak, ott államosítottak.

Kedvenc példám az állami mobilszolgáltató. Kevés területen működött olyan jól a verseny, mint a mobilszolgáltatásban, miért kell ide állami szolgáltató? Szerencsém volt beszélgetni erről a feladattal megbízott állami tisztviselővel. Érvelése elsöre logikusnak látszott: Jelenleg a versenyző mobilszolgáltatók bevételének

40%-a állami cégektől érkezik. Az állam pedig (fent én is ezzel érveltem) nem a legjobb vevő a minőségi szolgáltatás kikényszerítésére, ezért ha egy új állami szolgáltatóhoz terelik az állami cégeket, azzal csak jól járnak a privát fogyasztók, hiszen a privát szolgáltatók rájuk fognak szorulni, és így erősebb lesz a verseny. Logikus érv, de gondoljunk csak bele: Ha az állami cégek ellátására újabb állami cégeket alapítunk, akkor egyre több állami cég lesz, ezek is fogyasztók, újabb állami cégeknek adva munkát, és így tovább, a folyamat végén ezen az alapon szinte minden cég állami lehet, és visszajutunk a létező szocializmusba. Ez már egyszer nem vált be, és a polgár ezt nagyon nem szereti.

Piacellenesség, piactorzítás

Persze nem minden jónak vélt üzletet államosít a Fidesz, nagyon sokat klientúraépítési céllal a haveroknak játszik át, hol gengsztermódzerekre emlékeztető zsarolással, hol egyedi esetekre szabott törvénykezéssel. Kevés dolog tudja jobban megölni a teljesítményt szülő versenyt, mint a győztesek irányított kiválasztása, olyanok „helyzetbe hozása”, akiknek tudása enyhén szólva nem áll arányban politikai lojalitásukkal. Az okozott kár mértéke nagyságrendekkel haladja meg az elrabolt vagyonok értékét. Az igazi kár a minőségi munka leértékelődése, majd megszűnése. Nézzük meg a frissen felújított nagykörüti villamosvágányokat, nézzük, mire költünk EU-s milliárdokat a Széll Kálmán téren, nézzük meg, hányszor kell még átadni az eredeti költségvetés többszöröséért felújított Várkert Bazárt, sorolhatnám sokáig a példákat. A közvagyonért felelősséget érző és a tisztességes munka becsületében bízó polgár ezt nagyon nem szereti.

Vállalkozások paternalisztikus támogatása

Gyakorló vállalkozóként ez a kedvenc témám, erről sokat sok helyen írtam, elnézést kérek az olvasótól, ha itt egy kicsit hosszabban elidőzöm, konkrét példákkal illusztrálom véleményemet. Fontosnak tartom előrebocsátani, hogy a vállalkozások támogatását illető kritikám a baloldali kormányok politikájára legalább annyira érvényes, mint a Fideszére, a különbség csak annyi, hogy ezt a hibás gyakorlatot a Fidesz hangsúlyosan „polgárbarátoknak” tartja, szerintem pedig ez az uniós szinten is széles körben gyakorolt rendszer igencsak távol áll a valódi polgár értékrendjétől.

Én nem(csak) azért nem szeretem a vállalkozástámogatási rendszereket, mert a támogatások zöme haverokhoz és pártközeli vállalkozásokhoz jut, hanem mert éppen a támogatott vállalkozásoknak árt a legjobban. A rengeteg hazai és uniós forrásból finanszírozott pályázat eredményeként ugyanis a vállalkozások megtanulhatnak jól pályázni, de a valódi piac valódi lehetőségeire ráérezni soha. A legnagyobb kár tehát nem az EU-s pénzek és ezen belül a magyar adófizetők pénzének felesleges pazarlásából származik (ad absurdum tegyük fel, hogy hozzáértő, becsületes zsűri korrekcióján alapján), hanem hogy az állam súlyos szereptévesztésében helyettesíti a piacot, és így jobb sorsra érdemes vállalkozásokat rossz irányba terel.

Illusztrációként – név nélkül – bemutatok két történetet.

Az első egy saját balul sikerült befektetésem története, ami állami segítség nélkül akár jól is sikerülhetett volna. A cég alapját egy szellemes termékötlet jelentette, és az alapítók még a cégbe történt beszállásom előtt ígéretet kaptak állami támogatásra az ötlet terméké fejlesztéséhez. Az én feladatomból az volt, hogy megtaláljuk hozzá a piacot, és segítsek felépíteni a céget. Mintegy félévnyi intenzív kutatómunkával megtaláltuk a termék opti-

mális és kiemelkedően lukratívnak látszó piacát, sokkal nagyobb lehetőségek ígérétevel, mint amit volt cégem, a Graphisoft valaha is látott.

Ekkor ért az első meglepetés. A céget alapító család nem örült az újonnan felfedezett piacnak, mert az állami támogatásra beadott pályázatban egészen más célpiacot jelöltek meg. A pénz ekkor még nem érkezett meg (az ilyesmi lassan megy), és féltek, hogy a célpiac változása veszélyeztetheti a pályázatot. Ekkor még sikerült meggyőzőnöm őket, hogy majd módosítunk utólag a szerződésen, az nem lehet probléma, hogy menet közben az eredetileg gondoltnál sokkal jobb piacot találunk.

Az igazi csalódás azonban akkor ért, amikor végre megjött a várva várt állami pénz. A család hozzáállása alapjaiban változott meg. Ezt a pénzt nem kezdeti segítségnek tekintették, hanem üzleti sikerként élték meg. Előtérbe került a különböző formában történő jövedelemkivétel kérdése, és már a következő pályázatra gondoltak, annak a menetrendjében éltek. A termék prototípusára kísérleti vevő is lett volna, de azt kellett látnom, hogy a pályázati pénzosztók meggyőzése sokkal fontosabb volt, mint a vevőjelölt. Végül is érthető, hiszen a prototípus vevője alig fizetett volna valamit, és ezer kis apróságot kért még, hogy használni is tudja a terméket. Ez a fárasztó szempont az állami pénzosztónál fel sem merült. Nem sikerült megértetnem, hogy a könnyebbik út hosszabb távon nem járható, mert jó termék csak abból lehet, aminek fejlesztését olyan vevő befolyásolja, aki használja is a terméket, és fizet érte. Fontos, hogy abból éljünk, amit ő fizet, mert csak így tudja kivenni belőlünk, amit akar.

Mindezt nem sikerült elfogadtatnom az alapítókkal, úgyhogy a konfliktusból válás lett, mára pedig már – több milliárd hazai és EU-s pályázati pénz felélése után – felszámolták a céget. Sajnálom, mert az állami „segítség” nélkül akár igazi világsiker is születhetett volna.

A másik eset egy pozitív példa, de ugyanezzel a tanulsággal.

Egy kicsi, népszerű étteremben először jártam, nem ismertem a tulajt, aki a vacsora végén odajött hozzám:

– Elnézést, ugye Bojár úrhoz van szerencsém? Nagyon örülök, hogy találkoztunk, már régen meg akartam köszönni önnek, hogy nem mentem csődbe.

– ???

– Pár éve indulni akartam egy pályázaton, amiből megvehettem volna a szomszéd üzlethelyiséget, és kétszeresére bővíthettem volna az éttermet. Ekkor hallottam öntől egy rádióműsorban, hogy az ingyen adott állami pénz a vállalkozókat sokszor olyasmire ösztönzi, amire a saját pénzüket soha nem költenék, és ezen végül nem járnak jól. Belegondoltam, hogy vajon saját pénzből is megvenném-e azt az üzlethelyiséget, és rájöttem, hogy nem, mert az én vevőköröm nem tartana el egy kétszer ekkora éttermet. Önre hallgattam, nem pályáztam, és továbbra is jól megy a bolt.

Az üzleti életben a siker titka, hogy arra koncentráljunk, amihez értünk, és hagyjuk meg konkurensainknak azt, amihez ők értenek jobban. Ez az államra is vonatkozik. Miért gondolja az állam, hogy neki kell orientálnia a vállalkozásokat? Miért gondolja, hogy a piachoz jobban ért, mint azok, akik abból élnek? Természetesen vannak, akik értenek a piaci befektetések jó elbírálásához, de ők bankok és befektető cégek piaci elemzőiként kapnak nagyon jól fizető állást. Ők az eredményért, a befektetés megtérüléséért az állásukkal felelnek. Miért tudná őket az állam jobban alkalmazni, mint a profi befektetőcégek? És ha tudná is, annyi dolga van, miért nem hagyja ezt másra?

Támogatni az elesetteket kell, és nem a vállalkozó polgárt. Illetve dehogynem, nagyon is kell támogatni őket is! De nem „vállalkozásösztönző”, végső soron piachelyettesítő pályázatokkal, hanem színvonalas köz- és felsőoktatással, közegészségüggyel, infrastruktúrával, közbiztonsággal stb., stb. (lásd fent), továbbá kiszámítható, elviselhető, átláthatatlan kedvezményektől mentes

és főleg stabil adórendszerrel, megbízható, következetes és következetesen érvényesített jogrendszerrel (lásd alább). Nem akar a polgár gyenge államot, hiszen a fenti, korántsem teljes feladatlista színvonalas végrehajtásához nagyon erős állam kell. Erre fizeti a vállalkozó polgár az adóját, nem pedig arra, hogy az állam azt egy szükségszerűen pazarló, bürokratikus mechanizmuson keresztül „támogatásként” visszajuttassa neki, és nem utolsósorban ezen keresztül függővé tegye magától, elrabolva ezzel legféléttőbb kincsét, függetlenségét.

Adó- és járulékpolitika

Tévhit, hogy a polgár mindig az alacsony adók híve. A polgárság találmánya a virilizmus, amikor a polgárok büszkék arra, ha sok adót fizetnek. Ebben is az az elv vezérli őket, ami fogyasztásukban: minőségi szolgáltatásért minőségi ár jár. Nem hajlandó fizetni, és adókerülő lesz a polgár, ha csapnivaló a szolgáltatás (például Görögországban vagy nálunk), de szívesen megfizeti a színvonalas szolgáltatást, mint például a skandináv államok polgárai.

A Fidesz radikális személyijövedelemadó-csökkentése, azon túl, hogy együtt járt az oktatás és az egészségügy további lezülésével, három okból sem polgárbarát:

1. Az egykulcsos jövedelemadó sérti a társadalmi szolidaritást és a polgár társadalmi felelősségérzetét, hiszen tudja, hogy a magasabb keresetűek magasabb kulcsot is el tudnak viselni. A hosszabb távra gondolkozó polgár a szerényebb jövedelműekénél magasabb adókulcsot merő önzésből is megfizeti, ha az ebből finanszírozható magasabb szintű szociális ellátásokkal a prosperitásához nélkülözhetetlen társadalmi békét megvásárolhatja.

2. A polgár érzékeny a költséghatékonyságra. Látja, hogy miközben a jövedelemadója csökkent, szinte naponta jelenik meg

számtalan új és egyedi adófajta, amelyek érezhetően drágítják vállalkozásának adóadminisztrációját.

3. A polgár biztonságra vágyik, ezért nem szereti a kiszámíthatatlanul és ötletszerűen bevezetett különadókat, melyek lehetetlenné teszik a hosszú távú tervezést, és visszafogják a beruházásokat. Egy szektor tartósan kiemelkedő profitját nem a költségvetési lyukakat betömő forrásnak, hanem a versenyszabályozás hiányosságának kellene tekinteni. A minden ellenkező ígéret ellenére továbbra is fenntartott brutális bankadó például elkerülhetetlenül vezetett a hitelezés radikális visszafogásához, ami a vállalkozások fejlődésének súlyos gátjává vált. Ezt nehéz eseti és ugyancsak kiszámíthatatlan „ösztönzőkkel” ellensúlyozni (ahogy az MNB teszi), az ország számára nélkülözhetetlen külföldi banktőke rohamosan menekül. A helyükre kinevezett és adófizetői pénzekkel kistafirozott magyar bankárok nem fogják pótolni az így keletkező hiányt.

A polgári társadalom alapjai, a magántulajdon sérthetlensége és a jobbiztonság tudatos felszámolása

Ezek a fogalmak a polgári társadalom alapjait képezik, és az ezekbe fektetett bizalmat döntötte romba a Fidesz egyedi esetekre szabott, visszamenőleges hatályú törvénykezéssel, sokszor a magántulajdon szentségének megsértésével.

Miért legyen a polgár törvénytisztelő, ha az érvényes törvények betartása nem garantálja biztonságát? Miért gondoskodjon magáról időskorára, ha megtakarításait egyszerűen elveheti az állam? Miért építsen vállalkozást, ha az sikeressé növekedve a hatalomközelié számára lenyúlható prédává válhat?

Tudjuk, hogy a privatizáció során sokszor nem tisztességes úton kerültek magántulajdonba hatalmas vagyonok, és sok (szándékosan, vagy csak dilettantizmusból fakadóan) hibás tör-

vénnyel sokan élhettek vissza. Mindez természetesen sérti a polgár igazságérzetét. Ezek reparálása törvényes úton macerás, drága, esetleg meg sem valósítható. De a törvényesség leple alatt elkövetett, sokszor valóban felháborító visszaélések okozta morális kár elenyésző ahhoz a társadalmi kárhoz képest, ami akkor keletkezik, ha nem bízhatunk a törvények érvényességében. Hiszen az egyedi esetekre szabott visszamenőleges törvénykezés gyakorlata ezt jelenti.

Korlátlan hatalomkoncentráció

A hatalommegosztás Montesquieu-féle elve a francia polgári forradalom terméke, és bő két évszázada a polgári demokráciák alapelve. A hatalommegosztás, a fékek és ellensúlyok rendszere nem a mindenkori ellenzék eszköze a kormányzás akadályozására, hanem olyan szisztéma, amely biztosítja a szerteágazó érdekek kiegyensúlyozott figyelembevételét, és csökkenti a hibás döntések valószínűségét.

A vállalatok világában – ahol jobban otthon vagyok – a fékek és ellensúlyok rendszerét a független igazgatóság és felügyelőbizottság valósítja meg, amely jól működő cégeknél valóban független személyiségekből áll. A cégek vezérigazgatóinak és operatív vezetésének a fontosabb döntéseiket jóvá kell hagyatniuk az igazgatósággal, amely sokat akadékoskodik, kényelmetlen kérdéseket tesz fel. Enélkül persze gyorsabban és rugalmasabban lehetne döntéseket hozni, és ha a döntés netán hibásnak bizonyul, vagy a körülmények változása úgy kívánja, gyorsan is lehet módosítani. Ez kisebb cégeknél jól is működik, ezért tudnak rugalmasabbak lenni. Nagy cégeknél azonban ez már nem megy. Nagy cégeknek nagy a tehetetlensége, időbe telik, amíg a döntés eljut a szervezet minden szintjére, és ha netán módosítani kell, azt alsóbb szinteken már sokszor nem értik, ami lebéníthatja a

vállalat működését. Ezért gyakori, hogy nagyobb cégek sokszor egy már felismerten rossz döntéshez is kénytelenek ragaszkodni, mert a módosítás vagy a cég tehetetlensége miatt már nem megy, vagy – ez is gyakori – a vezetés súlyos presztízsvesztésével járna. Ezért fontos nagy cégeknél a hibás döntések valószínűségének csökkentése, akár a rugalmasság árán is, és ezt a sokszor kényelmetlenül akadékoskodó igazgatóság tudja segíteni.

Egy ország hasonló egy nagyon nagy tehetetlenséggel működő céghez. A tehetetlenséget tovább fokozza a szerteágazó érdekek bonyolult szövevénye, amelyet a hatalmon lévők (bármely oldalról jutottak is oda) nem hagyhatnak figyelmen kívül, ha hosszabb távon is eredményesen akarnak kormányozni. Ezért a független kontroll, a fékek és ellensúlyok rendszere egy ország vezetésének nélkülözhetetlen eleme kellene hogy legyen, elkerülendő a hibás döntésekhez sokszor presztízsokokból történő makacs ragaszkodást (pl. vasárnapi boltbezárás, a Városliget beépítése).

Végül pedig, mint fent hangsúlyoztam, a polgár hisz a versenyben, tudja, hogy a verseny a jó teljesítményt szolgálja. Abban a gazdasági szektorban, ahol monopolhelyzetbe kerül egy vállalat és megszűnik a verseny, ott szükségszerűen romlik a minőség. Ez a kormányzásban sincs másképp. Ha egy piacvezető pozícióba jutott cég az erejét a versenytársak végleges kiiktatására, saját pozíciójának bebetonozására használja, akkor az állami versenyfelügyelet dolga közbelépni. A kormányzás terén hasonló helyzetben a független intézmények dolga lenne közbelépni.

A polgári forradalmak legfontosabb és legmaradandóbb vívmánya a hatalommegosztás, efelett nem járt el a történelem, pont ellenkezőleg, a történelem ennek hatékonyságát és fölényét bizonyította minden olyan, eddig rövid életűnek bizonyult rendszerrel szemben, amely hatalomra jutva elsöpörte ezt.

Nincs ma polgári Magyarország, és ez nagy baj. Magyar prosperitás ugyanis éppen azokban a rövid történelmi korszakokban

volt (Mátyás király idején és az 1867-es kiegyezés után), amikor az uralkodó elit engedte, hogy legyen a fenti értelemben vett valódi polgárság Magyarországon. Szándékosan az „engedte” kifejezést használtam „támogatta” helyett, mert az igazi polgár nem szorul támogatásra, neki elég lenne, ha csak hagynák, hogy polgár legyen a saját erejéből.